

Nr 223

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utlämnande av stödlån till jordbrukare; given Stockholms slott den 29 oktober 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Sam. B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att amorteringslån (stödlån) under vissa villkor skall kunna beviljas de jordbrukare, som år 1954 tillfogats mera betydande skördeskador på grund av ogynnsam väderlek. Lånen föreslås skola löpa med fyra procent ränta. Ränte- och amorteringsfrihet skall åtnjutas i två år, dock att räntefriheten skall avse högst 10 000 kronor av lånebeloppet. Lånen skall därefter amorteras under en tid av fem eller i särskilda fall högst tio år. Det begäres, att de odisponerade medlen av de investeringsanslag, som anvisades till stödlån i anledning av skördeskador under tidigare år, cirka 6 800 000 kronor, samt ett nytt investeringsanslag av 5 000 000 kronor skall få disponeras för ändamålet.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten Hertigen av Halland i statsrådet å Stockholms slott den 29 oktober 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om statligt stöd till jordbrukare för skördeskador på grund av regn eller eljest ogynnsamma väderleksförhållanden samt anför därvid.

Med anledning av de skador, som uppstått på 1950 och 1951 års skördar, anvisades under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, dels ock ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52. Enligt beslut av 1952 års riksdag (Prop. 1952: 253, JoU 58, Rskr. 448) fick nämnda två investeringsanslag tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador. Vidare anvisades av 1953 års riksdag under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53. Av de sålunda anvisade medlen kvarstod vid utgången av budgetåret 1953/54 ett odisponerat belopp av sammanlagt något över 6 800 000 kronor. Bestämmelser rörande låneverksamheten med anledning av 1952 års skördeskador har meddelats i kungörelsen den 19 december 1952 (nr 764) om stödlån till jordbrukare.

Till komplettering av de år 1952 beslutade stödlånen lämnades även särskilda bidrag utan återbetalningsskyldighet på villkor, som närmare utformades av lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. För ändamålet användes medel, som redan tillförts jordbruket inom jordbrukskalkylens ram men som icke tagits i anspråk. Sammanlagt stod cirka 5 000 000 kronor till förfogande för sådana bidrag.

Genom beslut den 10 september 1954 har Kungl. Maj:t uppdragit åt statens jordbruksnämnd att i samråd med lantbruksstyrelsen samt med beaktande av i Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Norrbottens län pågående undersökningar utreda omfattningen och arten av de mera väsentliga

skador, som uppkommit å 1954 års skörd till följd av dåliga väderleksförhållanden, samt att till jordbruksdepartementet inkomma med resultatet av utredningen.

Med anledning härav har *statens jordbruksnämnd* i skrivelse, som inkommit till jordbruksdepartementet den 21 oktober 1954, under förmälan att utredningen ännu icke hunnit avslutas, lämnat en preliminär redogörelse för skördeskadorna i vissa delar av landet. Vidare har nämnden hemställt, att Kungl. Maj:t i avbidan på de slutliga uppgifterna måtte föreslå riksdagen, att de medel, som inestår outnyttjade å fonden för låneunderstöd, lantbruksstyrelsens delfond, skall användas för utlämnande av stödlån åt jordbrukare, som drabbats av mera väsentliga skador å 1954 års skörd. I skrivelse den 26 oktober 1954 har nämnden därefter hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att utöver nu nämnda outnyttjade medel till stödlån till jordbrukare anvisa ett belopp av 5 000 000 kronor. Nämnden har i ärendet samrått med chefen för lantbruksstyrelsen, vilken förklarar sig biträda nämndens framställningar.

Vidare torde jag få anmäla, att *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 26 oktober 1954 hemställt, att utbetalningen av de ifrågasatta stödlånen och lånens förvaltning i övrigt måtte anförtros riksbanken och att sålunda de för lånens utbetalning erforderliga medlen måtte ställas till riksbankens förfogande att av riksbanken användas för därmed avsett ändamål.

Jordbruksnämnden har med sin förstnämnda skrivelse överlämnat vissa till nämnden för utlåtande remitterade framställningar rörande statligt stöd åt jordbrukare på grund av skördeskador. Dessutom har nämnden anmält, att till nämnden inkommit framställningar i ämnet från Kristianstads och Hallands läns hushållningssällskap. Innan jag närmare går in på nämndens förslag, torde jag få redogöra för det huvudsakliga innehållet i de särskilda framställningarna.

I skrivelse den 16 september 1954 har *Norrbottens läns hushållningssällskap* hemställt, att ett belopp av 6 000 000 kronor mot den redovisning, som kan komma att föreskrivas, måtte ställas till lantbruksnämndens eller hushållningssällskapets i länet förfogande för rabatterning av de kvantiteter hö, melass och betför, som jordbrukare i Norrbottens län prövas oundgängligen behöva inköpa under vinterhalvåret 1954—1955 för att ej det nuvarande kreatursantalet skall minska mer än med i genomsnitt cirka 12 procent, räknat i kreatursenheter. Sällskapet har utfört en särskild höskadeinventering i länet och anför till stöd för sin framställning bland annat följande.

Den ovanligt rika nederbörden under de sista dagarna i juli och större delen av augusti 1954 har medfört osedvanligt stora skador på de norrbottenska jordbrukarnas höskörd. Inom vissa områden har översvämningar av älvar och bäckar resulterat i totalförlust av stråfodret. Redan tidigt konstaterade sällskapet, att skadorna sannolikt skulle få en sådan räckvidd, att länets jordbrukare skulle åsamkas väsentliga förluster. I samråd med lantbruksnämnden har sällskapet därför utfört en inventering av skadorna på höskörden. Inventeringen, som grundar sig dels på individuella uppgifter från flertalet lantbrukare inom länet, dels på stiekprov verkställda av befattningshavare vid sällskapet och nämnden, har lämnat material för beräkning av skadorna på vall- och ängshö, det normala antalet och antalet

under kommande vinter av hästar, mjölkkor och ungdjur samt behovet av inköp av hö, melass och betfor utöver normala inköp. Sällskapet har härvid funnit, bland annat, att Norrbottens läns jordbrukare för att fylla foderbehovet efter en minskning av sina kreatursbesättningar med i genomsnitt 12 procent, behöver inköpa omkring 22 000 ton hö, 4 800 ton melass och 7 150 ton betfor utöver normala inköp av äggviterikt koncentrerat foder samt mineralfoder. Efter ett för Norrbottens län den kommande vintern beräknat pris för hö av 22 kr/dt, för melass av 30 kr/dt och för betfor av 36 kr/dt blir den sammanlagda kostnaden för de extra foderinköpen 8 900 000 kronor.

Med hänsyn till dessa och andra förhållanden finner sällskapet skäligt och nödvändigt, att statligt stöd lämnas jordbrukarna. Enligt sällskapets mening bör stödet lämnas i form av rabatter för inköp av hö, melass och betfor. För att bidraget skall få avsedd verkan — att begränsa utslaktningen och vidmakthålla djurens produktionsförmåga — bör rabatten fastställas till lägst 60 procent av kostnaderna för sådana inköp, vilkas skälighet prövats av sällskapet eller lantbruksnämnden. Medgivande torde vidare böra lämnas den anslagsförvaltande myndigheten att i undantagsfall lämna hjälpen även i annan form.

Sällskapet anmäler vidare, att av medel, som organisationer och enskilda ställt till förfogande, hjälp kunnat lämnas i mycket begränsad omfattning i rena katastroffall. Denna hjälp har på intet sätt kunnat få den generella effekt, som avses med de av sällskapet föreslagna statliga åtgärderna. Slutligen anmäler sällskapet, att det har för avsikt att senare återkomma beträffande andra skördeskador, exempelvis på potatis och spannmål.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i skrivelse den 18 september 1954 anmält, att inför länsstyrelsen hållits överläggningar med anledning av i länet uppkomna skador på årets skörd. I överläggningarna har deltagit representanter för hushållningssällskapet, lantbruksnämnden, länets nödhjälpskassa, länets RLF-organisation, Västerbottens lantmannaförbund och Kooperativa förbundet. I anledning av vad som därvid förekommit framhåller länsstyrelsen, att de skador, som genom regn och av regnet orsakade översvämningar och erosioner vållats på skörden av hö, spannmål och potatis samt i enskilda fall på mark och vägar i Västerbottens län är av den storleksordningen, att de skadelidande i mycket talrika fall är i trängande behov av hjälp och bistånd från det allmänna. Mångenstädes har man att räkna med ett med 50 procent nedsatt fodervärde, i enstaka fall med total förlust. De resurser, som kan uppbringas inom länet för en hjälpverksamhet i bidragets form, är obetydliga. Talrika jordbrukare har så svag ekonomi, att de icke kan åstadkomma kredit för nödvändiga foderinköp. Svårigheterna ökas av att många av dem står i skuld för de lån, som de erhöll efter skördeskadorna 1952. Inom fodermedelshandeln har man icke möjlighet att hålla de stora krediter, varom här blir fråga, och avböjer en riskfylld kreditgivning. Under dessa förhållanden anser länsstyrelsen det påkallat, att statsmedel ställes till förfogande för att lindra skördeskadornas verkningar. I fråga om formerna för en statlig hjälpverksamhet framhåller länsstyrelsen, att i det allvarliga läge, som nu uppkommit, hjälp utan återbetalningsskyldighet bör lämnas i de fall, då jordbrukaren har svag ekonomisk ställning eller skadorna är mycket omfattande, och eljest i form av lån med gynnsamma ränte- och amorteringsvillkor.

I fråga om spannmål och potatis ämnar länsstyrelsen senare inkomma med uppgift om skadornas storlek.

I skrivelse den 21 september 1954 har *Malmöhus läns hushållningssällskap* anmält, att en inventering av de genom regn uppkomna skördeskadorna företagits. Skadorna har varit särskilt omfattande i Luggude härad. Med anledning härav har sällskapet upprättat ett uppgiftsformulär, som tillställts alla jordbrukare i detta härad samt de jordbrukare inom andra delar av länet, som framställt begäran därom. Materialet har sammanställts sockenvis med avseende å dels antalet jordbrukare, dels den sammanlagda totala arealen, dels den skadade arealen, uppdelad på olika växtslag. Sammanställningarna omfattar individuella uppgifter från 795 jordbrukare. Av den totala åkerarealen hos uppgiftslämnarna — 28 736 hektar — har 12 442 hektar angivits vara skadade. Sällskapet anför sammanfattningsvis, att så gott som all råg är groddskadad samt att skördeskadorna uppgår till omkring 50 procent.

Sedermera har sällskapet till jordbruksnämnden inkommit med ytterligare rapporter om skördeskador från 130 jordbrukare med en sammanlagd areal av 5 883 hektar, varav 2 156 hektar skadats.

Hallands läns hushållningssällskap har i skrivelse den 10 september 1954 anmält, att betydande skördeskador uppkommit inom länet, att undersökning pågår rörande dessa och att sällskapet har för avsikt att senare inkomma med närmare upplysningar rörande resultatet av undersökningen.

Sedermera har sällskapet i skrivelse till jordbruksnämnden den 2 oktober 1954 anmält, att även om omfattningen av skördeskadorna ännu icke definitivt kunnat fastställas, har emellertid redan konstaterats, att de blivit avsevärt större än man tidigare beräknat. Skadorna torde vara störst i södra länsdelen. Till följd av de svåra skadorna på råg, särskilt mälningskadorna, föreslår sällskapet, att staten fastställer ett minimipris till producent för råg av förslagsvis 37 kr/dt, varefter den till kvarnvara odugliga rågen av staten försäljes till foder för ett lägre pris, förslagsvis 30 kr/dt. Även i fråga om vete anser sällskapet, att motsvarande åtgärder torde bli erforderliga. På vissa håll i Hallands län har långvariga översvämningar konstaterats upprepade gånger under sommaren och hösten. Till sällskapet har dylika inrapporterats från följande områden.

Höks härad (Stensån, Smedjeån)	100	hektar
Halmstads härad (Nissan, Suseån)	175	»
Faurås härad (Hellerups-Tylleredes kanal)	70	»
Viske härad (Evaån)	30	»
	Summa 375	»

Dessutom har svårartade stormskador rapporterats från 60 hektar i Fjäre härad. Ytterligare områden kan beräknas ha motsvarande skador, varför den sammanlagda arealen med dylika skador av sällskapet uppskattas till lägst 600 hektar. Sällskapet uppger, att det i allmänhet är mindre brukningsdelar, som drabbats av dessa skördeskador, och föreslår, att statligt stöd skall lämnas i form av dels bidrag för viss del av skadan, dels stödlån för återstående skador.

Med skrivelse den 9 oktober 1954 har *Kristianstads läns hushållningssällskap* till jordbruksnämnden översänt en sammanställning av skördeskadornas omfattning i fråga om olika grödor i länets kommuner. Av sammanställningen framgår, att till sällskapet anmäls skördeskador på en sammanlagd åkerareal av cirka 8 500 hektar. På 580 hektar eller 7 procent av nyssnämnda areal var skadan över 75 procent. Skador på 50—75 procent och 25—50

procent hade träffat ungefär en fjärdedel respektive cirka 45 procent av den skadade arealen. På omkring en fjärdedel av den skadeanmälda arealen slutligen var skadorna 10—25 procent. Sällskapet framhåller, att avsevärda skador icke har anmälts.

De största skadorna på skörden i Kristianstads län har förekommit i Södra Åsbo härad samt i Klippans, Östra Ljungby och Munka-Ljungby storkommuner i Norra Åsbo härad. Av de olika grödorna har höstvetete, höstråg och vårvetete lidit mest skada. Genom regnet har liggsäd bildats på ett mycket tidigt stadium. Denna liggsäd har sedermera blivit överväxt av ogräs, så att fälten ofta sett ut mer som gröna gräsvallar än som sädesfält. Skadorna på höstsåden har uppstått dels genom att den grott till 40—50 procent, varigenom den blivit oduglig som brödsäd, dels genom en mycket kraftig minskning i skörden på grund av att kornen blivit små och missbildade. Hektarskörden har därför blivit mycket nedsatt. På de styva och våta jordarna har dessutom sockerbetorna lidit avsevärd skada. Blasten har gulnat och betorna har upphört att växa. I många fall, där nederbörden lett till översvämningar, har sockerbetorna rent av ruttnat bort.

Jordbruksnämnden har i sin tidigare skrivelse efter anmälan av i ärendet inkomna framställningar upplyst, att nämnden — efter samråd med representanter för lantbruksstyrelsen, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk — beslutat att från samtliga hushållningssällskap införskaffa vissa uppgifter om skördeutfallet, vilka jämte skörderapporterna per den 15 oktober 1954 avses skola utgöra underlag för en närmare undersökning. Uppgifterna, som skall ha besvarats senast den 20 oktober 1954, skall avse läget den 15 samma månad i hela kommuner eller delar därav, däremot icke vid enskilda gårdar.

De av nämnden sålunda infordrade uppgifterna beräknas icke kunna bli definitivt bearbetade före ingången av november månad. Nämnden framhåller emellertid, att det redan av det utredningsmaterial, som inkommit i samband med de förut återgivna framställningarna, framgår att ett stort antal jordbrukare drabbats av så stora skador, att viss hjälp från det allmännas sida får anses påkallad. Skadorna är emellertid av lokal natur. Nämnden anmärker i detta sammanhang, att jordbruket i sin helhet för regleringsåret 1954/55 icke kan göra anspråk på prisförbättringar under åberopande av den s. k. 4-procentregeln. I samband härmed erinrar nämnden om att frågan om hjälpåtgärder på grund av skördeskador under ett år, då 4-procentregeln icke är tillämplig, prövats av riksdagen i anledning av 1952 års skördeskador. Därvid bereddades enskilda jordbrukare möjlighet att erhålla hjälp dels genom statslån i viss omfattning, dels genom kontanta bidrag.

Vidare anför nämnden, att frågan om de åtgärder, som bör vidtagas med anledning av årets skördeskador, har behandlats vid ett sammanträde, som nämnden den 13 oktober 1954 avhållit med jordbrukets förhandlingsdelegation. Närvarande vid sammanträdet var även chefen för lantbruksstyrelsen. Enighet nåddes därvid om att skadorna borde regleras enligt i stort sett samma principer, som tillämpades under år 1952/53. Statliga stödlån borde sålunda utlämnas till jordbrukare, som träffats av mera väsentliga skördeska-

dor. Från förhandlingsdelegationens sida framkom även önskemål om bidrag utan återbetalningsskyldighet i begränsad omfattning till särskilt hårt drabbade jordbrukare.

Nämnden anser sig emellertid böra taga slutgiltig ställning i bidragsfrågan först längre fram, när skördeskadornas omfattning bättre kan överblickas. Med hänsyn till att hjälpbehovet i ett stort antal fall är trängande, anser nämnden dock, att jordbrukare redan nu bör beredas möjlighet att erhålla stödlån.

Vad först angår grunderna för lånehjälpen förordar nämnden, att bestämmelser om stödlån utformas i huvudsaklig anslutning till 1952 års kungörelse om stödlån till jordbrukare. Detta innebär i huvudsak följande.

Den i 6 § andra stycket i kungörelsen införda bestämmelsen, vilken be-tingades av tillämpningen av lagen om investeringskonto för skog, bör givetvis utslutas, under det att övriga formuleringar i kungörelsen synes kunna komma till användning i tämligen oförändrat skick. Förutsättningen för att erhålla lån bör sålunda vara, att vederbörande lidit mera betydande skördeminskning och på grund därav är i behov av ekonomiskt bistånd. Lånen torde böra löpa med 4 procent ränta och amorteras på fem eller i undantagsfall högst tio år med amorteringsfrihet under de två första åren. Lånebeloppet bör bestämmas till högst två tredjedelar av den inkomstminskning, som inträffat jämfört med det värde av totalskörden (i oförädlat skick), som kunnat påräknas för det fall skörden blivit av normal storlek. För lån bör vidare som regel ställas säkerhet, därest lånebeloppet överstiger 3 000 kronor. Från detta krav bör dock göras eftergift om svårighet möter för sökanden att ställa säkerhet men sannolika skäl talar för att han kommer att fullgöra honom åliggande betalningsskyldighet. Låneverksamheten bör liksom tidigare omhändervhas av lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens överinseende. Nämnderna bör därvid samarbeta med hushållningssällskapen.

Ansökningstiden för lån bör förslagsvis utgå den 31 december 1954, dock att, om särskilda skäl föreligger, lantbruksnämnderna till prövning bör åga upptaga ansökningar, som inkommit senare. Med hänsyn till att behovet av lån i många fall är trängande, utgår nämnden från att, därest kungörelse om stödlån utfärdas, ansökningarna upptages till behandling, så snart de kommer vederbörande lantbruksnämnd till handa och att lånebeloppen utbetas utan dröjsmål.

Beträffande medelsbehovet för lånen erinrar nämnden om att av de under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare anvisade investeringsanslagen den 1 juli 1954 återstod outnyttjat ett belopp av omkring 6 800 000 kronor. Nämnden föreslår i sin förstnämnda skrivelse, att detta belopp, i den omfattning det alltjämt står till förfogande, får användas för stödlån på grund av skördeskador år 1954.

I sin skrivelse den 26 oktober 1954 framhåller nämnden, att det synes sannolikt, att nyssnämnda belopp icke kommer att förslå för att tillgodose det omedelbara behovet av stödlån, varför en betydande förstärkning, förslagsvis med 5 000 000 kronor, redan nu torde vara nödvändig. Nämnden anför härom i huvudsak följande.

Sedan nämnden avgivit sin första skrivelse i ärendet, har den mottagit informationer, som bestämt tyder på ett betydligt större omedelbart hjälpbehov till följd av skördeskadorna än vad då antogs. Under den allra senaste tiden har sålunda regn i synnerligen riklig mängd återigen fallit över betydande delar av Sydsverige, särskilt Skåne, varigenom skörden av sockerbetor och potatis m. m., som ännu till stora delar är obärgad, drabbats av i vissa fall betydande skador. Härjämte har i delar av norra Sverige snöfall och regn ytterligare försvårat härgningen av utestående fodersäd. Många jordbrukare, som redan tidigare under året fått vidkännas betydande skördeskadorna, har härigenom lidit nya förluster.

Sedan den av nämnden igångsatta utredningen om skördeskadornas omfattning slutförts, har nämnden för avsikt att, om så erfordras, återkomma med framställning om ytterligare investeringsanslag.

Nämnden tager härfter upp till diskussion frågan om bidrag utan återbetalningsskyldighet till särskilt hårt drabbade jordbrukare och anför, att det omedelbara hjälpbehovet bör kunna tillgodoses genom stödlånen. I ett antal fall synes det emellertid angeläget, att lånen kombineras med bidrag utan återbetalningsskyldighet. Dessa bidrag kan lämpligen ges den formen att stödlånen, efter särskild ansökning och prövning, helt eller delvis avskrivs. Nämnden understryker i detta sammanhang särskilt hjälpbehovet för de jordbrukare inom lokalt begränsade områden, vilka drabbats av översvämningar med total förlust av skörden som följd, och anför vidare.

Dylika bidrag utgick även under regleringsåret 1952/53, varvid finansieringen i huvudsak skedde med statsmedel, som tillerkänts jordbruket men icke helt utnyttjats för ursprungligen avsett ändamål. De härigenom uppkomna besparingarna m. m. på omkring 5 miljoner kronor tillkom enligt statsmakternas beslut jordbruket, vilket belopp fick användas till finansiering av de kontanta bidragen. Dessa fick härigenom formen av en intern utjämning inom jordbruket. En liknande möjlighet till intern utjämning föreligger icke under det innevarande regleringsåret. Vissa besparingar på det av vårriksdagen 1954 anvisade prisregleringsanslaget å 200 miljoner kronor kan emellertid påräknas. I första hand kan sålunda en reduktion förutses av medelsbehovet för mjölkpristilläggen, särskilt det extra tillägget till norra Sverige. Den felslagna skörden har där på sina håll föranlett en onormalt stor utslaktning och en minskning av mjölkleveranserna till mejeri under höstmånaderna.

Nämnden är emellertid icke beredd att nu taga ställning till storleken av behövliga kontanta bidrag. Dessa synes emellertid nämnden böra utgå endast om trängande behov föreligger av ekonomiskt stöd till följd av skördeskadorna av för brukaren katastrofal natur, såsom vid översvämning eller liknande. Nämnden avser att, så snart de infordrade uppgifterna om skördeskadorna bearbetats, avge förslag om medelsbehovet för bidrag samt förslag till grunder för bidragens utbetalande.

I fråga om det förut återgivna förslaget av hushållningssällskapet i Norrbottens län att lämna det statliga stödet utan behovsprövning i form av rabatterning av inköpta kvantiteter hö, melass och betfor anför nämnden i huvudsak följande.

Ehuru detta förslag kan synas innebära vissa fördelar, finner nämnden, att det icke bör realiserats. Ett av skälen härför är, att en dylik form för hjälpen skulle innebära, att jordbrukarna i länet särbehandlades vid bidragsgivningen i förhållande till de jordbrukare i andra delar av landet, som drabbats av skörde-skador. Ett annat skäl är, att rabattsystemet skulle komma att verka tämligen godtyckligt. Nämnden anför som exempel, att av två jordbrukare, som drabbats av ungefär lika stora skörde-skador, den ene i motsats till den andre kan ha verkställt en betydande utslaktning, vilken måhända har varit betingad av ekonomiska hänsyn. Den ekonomiska fördelen av ett rabattsystem för fodermedel kommer i dylikt fall i endast ringa mån den förre jordbrukaren till godo. Nämnden anser därför, att skörde-skadorna i Norrbottens län bör regleras enligt samma grunder, som föreslås för landet i övrigt.

Lantbruksstyrelsen erinrar i sin skrivelse om att förvaltningen av de stödlån, som lantbruksnämnderna beviljat med stöd av bestämmelserna i kungörelserna 1951: 369, 1951: 766 och 1952: 764 om stödlån till jordbrukare, jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 21 maj 1954 (Prop. 1954: 111, JoU 20, Rskr 201) från och med den 1 juli 1954 överförts till riksbanken. Sedan denna överföring numera avslutats, redovisas lånen å riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd. Vidare äger riksbanken att beträffande sådana av lantbruksnämnd beviljade stödlån, som icke blivit till fullo utbetalade vid riksbankens övertagande av låneförvaltningen, verkställa erforderliga utbetalningar på intyg från vederbörande lantbruksnämnd. För sådant ändamål har riksbanken bemyndigats att disponera behållningen å det på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisade investeringsanslaget till Stödlån till jordbrukare.

Beträffande de nu av jordbruksnämnden ifrågasatta stödlånen finner lantbruksstyrelsen lämpligt, att redan från början införes en sådan ordning, att själva lånebeviljandet och vad därmed sammanhänger skall omhänderväras av lantbruksnämnderna, medan däremot utbetalningen av lånen och lånens förvaltning i övrigt anförtros riksbanken.

Mot de av lantbruksstyrelsen föreslagna anordningarna beträffande utbetalningen och förvaltningen av de ifrågasatta stödlånen har riksbanken — enligt ett till jordbruksdepartementet överlämnat utdrag av protokoll hos direktionen i riksbanken den 26 oktober 1954 — för sin del icke något att invända, enär de utgör en konsekvens av redan tillämpat system beträffande förvaltningen av stödlån.

I remissutlåtande den 26 oktober 1954 över jordbruksnämndens först avlämnade framställning förklarar statskontoret sig icke ha funnit anledning till erinran häremot. Ämbetsverket vill dock redan i förevarande sammanhang understryka, att statsmakternas stöd på detta område icke bör ges i annan form än såsom räntebärande lån.

Departementschefen

Under sommaren och hösten 1954 har väderleksförhållandena i stora delar av vårt land varit synnerligen ogynnsamma för jordbruksnäringen. En osedvanligt riklig och ihållande nederbörd har försämrat de tidigare lovande skördeutsikterna och i åtskilliga trakter vållat betydande skador på skörden. Med anledning därav har jag anmodat hushållningssällskapen i de mest utsatta delarna av landet att till jordbruksdepartementet inkomma med vissa uppgifter rörande skadorna. Sedan dessa preliminära uppgifter avgivits, har statens jordbruksnämnd fått i uppdrag att verkställa en närmare undersökning rörande omfattningen och arten av de mera väsentliga skadorna på skörden. Utredningen är ännu icke avslutad, varför det icke är möjligt att här lämna någon fullständig redogörelse för skadornas omfattning. Emellertid synes det redan av de nu föreliggande upplysningarna klart framgå, att skadorna i vissa delar av vårt land är av sådan storlek, att de får mycket allvarliga ekonomiska återverkningar för enskilda jordbrukare i ett stort antal fall. Enligt min mening föreligger därför ett trängande behov av åtgärder från statsmakternas sida för att mildra verkningarna av det inkomstbortfall, som följer av en mera väsentligt felslagen skörd.

Till spørsmålet om formerna för det stöd, som sålunda torde böra komma i fråga, synes slutlig ställning icke böra tagas, förrän mera fullständiga upplysningar föreligger rörande skördeskadornas art och omfattning. Det torde emellertid vara uppenbart, att skyndsam hjälp i många fall är av nöden. Enligt min mening bör man därför icke vänta på resultatet av den nu pågående undersökningen utan snarast möjligt vidtaga de hjälpåtgärder, som är möjliga utan att undersökningen föregripes. Fördenskull ansluter jag mig till jordbruksnämndens förslag, att i avvaktan på nyssnämnda resultat möjlighet skapas att lämna stödlån till sådana jordbrukare, som på grund av felslagen skörd lidit mera betydande förlust och av denna anledning behöver ekonomiskt bistånd.

Vad angår den närmare utformningen av stödlånen synes denna lämpligen böra anknyta till de bestämmelser, som enligt kungörelsen 1952: 764 gäller för dylika lån med anledning av 1952 års skördeskador. Såsom jag anförde vid tillkomsten av sistnämnda lån (Prop. 1952: 253) bör sålunda någon ingående prövning av lånesökandens ekonomiska ställning icke företagas utan det väsentliga bör vara, att den inkomstminskning skördeskadorna medfört verkligen är så stor, att den måste antagas medföra lånebehov för sökanden. Ej heller bör något visst maximibelopp fastställas för lånen. Liksom år 1952 torde dock böra anges, att lån som regel ej skall beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den inkomstminskning, skadorna kan beräknas ha medfört.

Bland annat med hänsyn till att någon sträng behovsprövning enligt vad jag nyss anfört icke avses skola äga rum, bör lånen även denna gång löpa med ränta. I likhet med vad som gäller beträffande 1952 års lån synes räntefoten böra bestämmas till fyra procent. Likaså torde amorteringstiden nor-

malt böra fastställas till fem år, dock med möjlighet till förlängning till högst tio år, därest särskilda skäl finnes. Vidare synes syftet med lånen även nu böra föranleda, att låntagarna erhåller två års ränte- och amorteringsfrihet, dock att befrielsen från att erlægga ränta bör gälla ett belopp av högst 10 000 kronor. Lån, som icke överstiger 10 000 kronor, skulle sålunda bli ränte- och amorteringsfritt under två år.

Liksom fallet var beträffande stödlånen år 1952 bör, i anslutning till vad som gäller för avskrivningslån för inre och yttre rationaliseringsåtgärder, för de nu ifrågavarande lånen som regel krävas säkerhet, som kan anses tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Det är emellertid tydligt, att rigorösa fordringar härvidlag lätt kan medföra, att den hjälp, som åsyftas med den föreslagna låneverksamheten, icke blir effektiv. Med anledning av de erfarenheter, som gjorts i fråga om 1952 års lån, vill jag därför understryka vad jag då anförde i samma fråga, nämligen att anspråken på säkerhet icke får sättas så högt, att de otillbörligt försvårar långivningen i sådana fall, där det med hänsyn till lånesökandens personliga egenskaper och förhållanden i övrigt finns anledning antaga, att han skall fullgöra sin betalningsskyldighet. Överstiger lånebeloppet icke 3 000 kronor, bör enligt min mening säkerhet som regel icke fordras. Vidare bör kravet på säkerhet kunna efterges, om det vid lån av högre belopp möter svårigheter för sökanden att ställa säkerhet och lantbruksnämnden finner sannolikt, att han kommer att fullgöra betalningsskyldigheten.

I fråga om 1952 års lån omhänderhades låneverksamheten av lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens överinseende. Lantbruksnämnderna hade därvid att samarbeta med hushållningssällskapen. Sedermera har genom beslut av innevarande års riksdag förvaltningen av stödlånen från och med den 1 juli 1954 överförts från lantbruksnämnderna till riksbanken. Vidare har Kungl. Maj:tt genom beslut den 30 juni 1954 bland annat förklarat, att riksbanken skall äga att beträffande sådana av lantbruksnämnd beviljade stödlån, som icke blivit tillfullo utbetalade vid bankens övertagande av förvaltningen, verkställa erforderliga utbetalningar på intyg från vederbörande lantbruksnämnd.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit synes det vara ändamålsenligt att, såsom lantbruksstyrelsen hemställt, beträffande de nu föreslagna stödlånen införa den ordningen, att beviljandet av lånen och vad därmed sammanhänger skall omhänderhavas av lantbruksnämnderna under lantbruksstyrelsens överinseende och i samarbete med hushållningssällskapen, medan utbetalningen och förvaltningen av lånen skall ankomma på riksbanken. Såsom framgår av det vid lantbruksstyrelsens skrivelse fogade protokollsutdraget har riksbanken icke haft något att erinra mot förslaget. Lånen torde liksom de förut utlämnade böra redovisas å riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd. Frågan om ersättning till riksbanken för förvaltningen av de tidigare lånen har i avbidan på vidare erfarenheter ännu icke avgjorts. Vid sådant förhållande torde det även böra anstå med att bestämma gottgörelsen för riksbankens arbete med de nu föreslagna lånen.

Ansökan om stödlån bör göras senast den 31 december 1954. Hinder bör dock icke föreligga att till prövning upptaga ansökan, som inkommer efter nämnda dag, därest särskilda omständigheter förefinnes. Då behovet av lån är trängande, är det angeläget, att ansökningarna upptages till behandling, så snart de kommer vederbörande lantbruksnämnd tillhanda, ävensom att lånebeloppen utbetalas utan dröjsmål.

I överensstämmelse med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till kungörelse om stödlån till jordbrukare. Förslaget torde få fogas till protokollet såsom *bilaga*.

Såsom jag förut anført, framlägges förslaget om stödlån i syfte att skapa möjlighet för snar hjälp till de jordbrukare, som är i trängande behov därav. Sedan jordbruksnämnden avslutat den närmare undersökningen av skörde-skadornas art och omfattning, har jag för avsikt att på nytt taga upp frågan om bistånd åt de av skördeskadorna drabbade och därvid överväga, om och i vilken mån ytterligare hjälpåtgärder, däribland eventuellt i form av behovsprövade bidrag utan återbetalningsskyldighet, kan finnas påkallade.

Vad slutligen beträffar finansieringen av den sålunda föreslagna låneverksamheten har jordbruksnämnden erinrat om att av de under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare under tidigare år anvisade investeringsanslagen kvarstår odisponerat ett sammanlagt belopp av omkring 6 800 000 kronor. Jordbruksnämnden föreslår, att detta skall få tagas i anspråk även för stödlån på grund av innevarande års skördeskadorna samt att härutöver skall anvisas ett belopp av 5 000 000 kronor. Det är givetvis icke möjligt att för närvarande med någon tillförlitlighet kunna beräkna medelsbehovet. De av jordbruksnämnden föreslagna beloppen torde emellertid i nuvarande läge få anses vara till fyllest. Kungl. Maj:t torde sålunda böra dels inhämta riksdagens medgivande att för ändamålet få använda den del av nämnda investeringsanslag, som icke tagits i anspråk för stödlån i anledning av tidigare skördeskadorna, dels föreslå riksdagen att å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor, vilket bör benämnas Stödlån till jordbrukare. Jag torde framdeles få framlägga förslag om den ytterligare medelsanvisning, som kan bli påkallad, då jordbruksnämndens undersökning avslutats.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- 1) att medgiva, att stödlån med anledning av 1954 års skördeskadorna må utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående;

- 2) att till bestridande av kostnaderna för stödlånen

- a) medgiva, att förut omförmälda tidigare anvisade investeringsanslag till Stödlån till jordbrukare må tagas i anspråk; samt

b) till *Stödlån till jordbrukare* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1954/55 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Regenten bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Arne Beckman

Förslag
till
kungörelse om stödlån till jordbrukare

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Jordbrukare, som på grund av felslagen skörd år 1954 lidit väsentlig förlust och av denna anledning är i behov av ekonomiskt bistånd må, därest han gjort vad på honom ankommit för att motverka förlusten, kunna erhålla lån av statsmedel enligt bestämmelserna i denna kungörelse.

2 §.

Låneverksamheten skall under lantbruksstyrelsens tillsyn omhändervas av lantbruksnämnderna, vilka äga bevilja lån i den utsträckning Kungl. Maj:t efter framställning av lantbruksstyrelsen anvisar medel därtill. Vid låneverksamhetens bedrivande skola lantbruksnämnderna samarbeta med hushållningssällskapen.

3 §.

Lån må i allmänhet ej beviljas till högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av den förlust sökanden beräknas hava lidit.

För lån skall ställas säkerhet, som lantbruksnämnden finner tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Från detta krav må dock göras eftergift, om lånebeloppet ej överstiger tretusen kronor eller om det, vid lån å högre belopp, möter svårigheter för sökanden att ställa dylik säkerhet och nämnden finner sannolikt att han kommer att fullgöra honom åliggande betalningsskyldighet.

4 §.

Å lån skall gäldas ränta efter 4 procent om året, dock att under de första två åren räntefrihet åtnjutes för belopp upp till 10 000 kronor.

Lån är amorteringsfritt under två år. Därefter skall det återbetalas genom amortering med en femtedel om året. Om särskilda skäl föreligga, må lantbruksnämnden medgiva förlängning av amorteringstiden till högst tio år.

5 §.

Ränta och amortering skall årsvis i efterskott inbetalas till riksbanken. Å amorteringsbelopp, som ej erlägges inom föreskriven tid, skall från förfallodagen tills betalning sker gäldas dröjsmålsränta efter 5 procent om året.

6 §.

Ansökan om lån skall göras hos lantbruksnämnden och skall innehålla uppgift om storleken av den förlust sökanden anser sig hava lidit.

Ansökningen skall vara lantbruksnämnden tillhanda senast den 31 de-

cember 1954. Om särskilda skäl föreligga må nämnden dock till prövning upptaga ansökan, som inkommit efter nämnda dag.

Lantbruksnämndens beslut rörande låneansökning skall ofördröjligen tillställas sökanden och riksbanken.

Beviljat lån utbetalas, mot förskrivning å beloppet, genom riksbankens försorg.

7 §.

Lantbruksnämnd må uppsäga lån till omedelbar betalning, om det befinnes, att låntagaren genom oriktig uppgift föranlett lånets beviljande, eller låntagaren åsidosätter sina förpliktelser i fråga om räntelikvid eller amortering. Om uppsägningen skall nämnden ofördröjligen underrätta riksbanken.

Å uppsagt kapitalbelopp som ej omedelbart erlägges skall från uppsägningdagen tills betalning sker gäldas dröjsmålsränta efter 5 procent om året.

8 §.

Uppkommer fråga om avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån, skall ärendet underställas Kungl. Maj:t.

9 §.

De närmare föreskrifter som erfordras för tillämpning av denna kungörelse meddelas av lantbruksstyrelsen. I fråga om föreskrifter, som röra utbetalning av lån samt inbetalning av kapitalbelopp och ränta skall styrelsen samråda med riksbanken.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den, då kungörelsen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.